

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7 vtrum sit in speculatione substantiarum separatarum, scilicet
angelorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

quantum participat aliquid superius. Et propter hoc Aristot. potest intellectum agentem superiorem intellectu possibili perfectum ipsum.

¶ Ad primam igitur instantiam non oportet aliter respondere, quia homo non nisi secundum quid perficitur ab igne, & similibus.

Art. 2. ad 4. argum.

¶ Ad secundum autem de sensu dicitur, quod res sensibiles sine dubio sunt inferiores sensibus.

Vivens enim præstantius est non vivente, præcipue in tam alto gradu vitali constitutum: sed in quantum sunt perfecti sensus, ut sic participant superiorem naturam, quam sit sensus: quoniam in eis est participatio aliqua substantiarum immaterialium, quas angelos dicimus. Sunt enim perfecti specierum sine materia, quarum est susceptivus sensus, & in earum susceptione perficitur simpliciter.

Signum huius est modus agendi: cum enim modus agendi corporum ut sic, sit ut moveant mota; incorporalium autem sit movere non mota, ex hoc ipso, quod sensibilia in periculis sensus, moventur non mota, infirmatur, quod in hoc naturam superiorem natura corporea participant: & hoc iam docuit author alibi. Stat ergo solida maxima illa, quam semper notabis, si vis recte philosophari, & videbis voluntarie dici, quod lapis potest pericere intellectum separatum, & alia huiusmodi extranea à vera ratione philosophia.

1. q. 64. art. 1. ad 1. & q. 83. art. 2. ad 3. Et 3. cont. c. 44. Et Veritas. q. 20. ar. 3. ad 5. Et opusc. 2. c. 108. & 164. In homil. 28 in euan. post mediū illius.

† Cap. 4. non procul a princ. illius.

¶ In eodem sexto articulo dubium occurrit commane. 6. 7. & 8. articulo circa processum literæ: quoniam digredi videtur à perfecta beatitudine simpliciter, ad perfectam beatitudinem hominis. Licet enim perfecta beatitudo simpliciter consistat in supræmâ coniunctione ad summum simpliciter perfecta tamen beatitudo talis rei infimæ, qualis est homo, consistit in coniunctione qualicunque, i. sibi proportionata ad summum: & sic diceretur, quod beatitudo hominis consistit in illa cognitione Dei, quam ex sensibilibus habere potest, quia ista est sibi proportionata: nec oportet, quod omne per aliud reducat ad id, quod est per se in eodem: sed sufficit, quod in tota latitudine illa, putata beatitudinis, ut si beans per aliud, reducat ad beans per se: sed non oportet, quod beans per aliud hominè, reducat ad beans per se hominè, quia homo est talis gradus infimi.

qualiter in hac vita haberi potest, ut supra dictum est. *

AD SECUNDUM dicendum, quod naturaliter desideratur non solum perfecta beatitudo, sed etiam qualiscunque similitudo, vel participatio ipsius.

AD TERTIUM dicendum, quod per considerationem scientiarum speculatiuarum reducitur intellectus noster aliquo modo in actum: non autem in ultimum, & completum.

ARTICULVS VII.

Utrum beatitudo consistat in cognitione substantiarum separatarum, scilicet angelorum.

AD SEPTIMUM sic proceditur. Videtur, quod beatitudo hominis consistit in cognitione substantiarum separatarum, id est angelorum. Dicit enim Gregorius in quadam homilia: * Nihil prodest interesse festis hominum, si non contingat interesse festis angelorum: per quod finalem beatitudinem designat: sed festis angelorum interesse possumus per eorum contemplationem: ergo videtur, quod in contemplatione angelorum ultima hominis beatitudo consistat.

¶ 2. Præterea. Ultima perfectio vniuscuiusque rei est, ut coniungatur suo principio. Vnde & circulus dicitur esse figura perfecta, quia habet idem principium, & finem: sed principium cognitionis humanæ est ab ipsis angelis, per quas homines illuminantur, ut dicit Dionys. 4. capit. de cælesti hierarch. ergo perfectio humani intellectus est in contemplatione angelorum.

¶ 3. Præterea. Vnaqueque natura perfecta est, quando coniungitur superiori naturæ, sicut ultima perfectio corporis est, ut coniungatur nature spirituali: sed supra intellectum humanum ordine naturæ sunt angeli: ergo ultima perfectio humani intelle-

¶ Ad hoc dicitur, quod de homine dupliciter possumus loqui. Primo secundum id, quod ex natura sua natus est acquirere. Et sic proculdubio dicendum esset, quod sufficit nos esse beatos ut homines, non simpliciter, ut dicitur primo Ethic. quod consistit in cognitione Dei, quam hic: & illa, quam in anima separata naturaliter habere possumus. Alio modo secundum id, ad quod homo est diuini institutus: & sic quia factus est, ut summum bonum intelligeret, &c. ordinatus est ad beatitudinem perfectam simpliciter. Et quia sic considerat hominè Theologus, quia in ordine ad Deum reuelatum considerat omnia: ideo nulla digressio est in litera. & ratio efficax est, quod per aliud reducendum est ad per se, etiam respectu hominis: quia homo est infra latitudinem capacium beatitudinis per se, & perfecte.

¶ Ad hoc dicitur, quod de homine dupliciter possumus loqui.

¶ Ad hoc dicitur, quod de homine dupliciter possumus loqui. Primo secundum id, quod ex natura sua natus est acquirere. Et sic proculdubio dicendum esset, quod sufficit nos esse beatos ut homines, non simpliciter, ut dicitur primo Ethic. quod consistit in cognitione Dei, quam hic: & illa, quam in anima separata naturaliter habere possumus. Alio modo secundum id, ad quod homo est diuini institutus: & sic quia factus est, ut summum bonum intelligeret, &c. ordinatus est ad beatitudinem perfectam simpliciter. Et quia sic considerat hominè Theologus, quia in ordine ad Deum reuelatum considerat omnia: ideo nulla digressio est in litera. & ratio efficax est, quod per aliud reducendum est ad per se, etiam respectu hominis: quia homo est infra latitudinem capacium beatitudinis per se, & perfecte.

¶ In eodem sexto articulo nota, quod tanta est differentia inter obiectum per se, & per aliud, quod licet Deus, & substantia separata per sensibilia sic a nobis intelligantur, ut in huiusmodi contemplatione felicitas ab Aristotele fuerit posita: quia tamen non sunt obiecta, nec intellecta a nobis hic, nisi per aliud, s. per species sensibilibus: ideo duo in litera concluditur, & quod cognitio nostra non transcendit metas sensibilibus: & quod non potest esse felicitas, que consistit in contemplatione alicuius superioris, s. ut per se obiecti: & hoc manifestè sequitur ad primum. Quod ideo verum est, quia quicquid cognoscimus de superioribus, cognoscimus inquantum per sensibilia, præsentantur per viam dependentiæ, vel similitudinis, vel negationis, seu oppositionis, & huiusmodi: quod nihil aliud est, quam perfecte cognoscere sensibilia perfecti nostri intellectus. Sicut enim huiusmodi cognoscibilia in nostris obiectis, vel effectibus in causis in cognoscendo apud nos, propter quod sapienter censent, qui dicunt nos per studium nunquam cognoscere de superioribus, nisi quia est. Cognitioni nanque ab effectibus, & remotorum est.

¶ Sed contra est, quod dicitur Hierem. 9. In hoc gloriatur, qui gloriatur, scire & nosse me: ergo ultima hominis gloria, vel beatitudo non consistit nisi in cognitione Dei.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est: * perfecta hominis beatitudo non consistit in eo, quod est perfectio intellectus, secundum alicuius participationem, sed in eo, quod est perfectio talis. Manifestum est autem, quod vnumquodque intantum est perfectio alicuius potentie, in quantum ad ipsum pertinent ratio proprii obiecti illius potentie: proprium autem obiectum intellectus est verum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod festis angelorum intererimus non solum contemplantes angelos, sed simul cum ipsis, Deum.

¶ Ad secundum dicendum, quod secundum illos, qui ponunt animas humanas esse ab angelis creatas, satis conueniens videtur, quod beatitudo hominis sit in contemplatione angelorum, quasi in coniunctione ad suum principium: sed hoc est erroneum, ut in primo dictum

¶ Super questionibus tertiæ articulum septimum.

IN hoc articulo septimo nota duo. ¶ Primo titulum, quod appellatione cognitionis substantiarum separatarum.

Art. præced.

Tex. 4. 10. 3.

D. 461. p. p. q. 3. ar. 4. & q. 61. ar. 1.

D. 274.

p. p. q. 90. ar. 1. lic. 1.

separari, cointelligitur et cognitio que habetur de Deo, cognoscendo substantias separatas. Sicut enim in precedenti articulo in cognitione sensibilibus cointelligebatur cognitio Dei, & substantiarum separatarum per sensibilia: ita proportionaliter hic intelligendum est. Secundo, quod simile accidere potest dubium, de perfectione ultima intellectus

est. Vnde ultima perfectio intellectus humani est per coniunctionem ad Deum, qui est principium & creationis animae, & illuminationis eius. Angelus autem illuminatur tanquam minister, ut in primo habitum est. unde suo ministerio adiuuat hominem ut ad beatitudinem perveniat, non autem est humana beatitudinis obiectum.

Ad tertium dicendum, quod attingi superiorem naturam ab inferiori, contingit dupliciter. Vno modo, secundum gradum potentiae participantis: & sic ultima perfectio hominis erit in hoc, quod homo attingat ad contemplandum, sicut angeli contemplatur. Alio modo, sicut obiectum attingitur a potentia: & hoc modo ultima perfectio cuiuslibet potentiae est, ut attingat ad id, in quo plene invenitur ratio sui obiecti.

ARTICULUS VIII.

Utrum beatitudo hominis sit in visione divinae essentiae.

Ad octavum sic proceditur. Videtur, quod beatitudo hominis non sit in visione ipsius divinae essentiae. Dicit enim Dionysius in primo capitulo mysticae theologiae. Quod per id quod est supremum intellectus, homo Deo coniungitur sicut omnino ignoto: sed id quod videtur per essentiam, non est omnino ignotum, ergo ultima intellectus perfectio seu beatitudo, non consistit in hoc, quod Deus per essentiam videtur.

2. Praeterea. Altioris naturae perfectio, altior est: sed haec est perfectio divini intellectus propria, ut suam essentiam videat, ergo ultima perfectio intellectus humani ad hoc non pertingit, sed infra subsistit.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Ioannis 3. Cum apparuerit, similes ei erimus, & videbimus eum, sicuti est ipse.

RESPON. Dicendum, quod ultima & perfecta beatitudo non potest esse, nisi in visione divinae essentiae. Ad cuius evidentiam duo consideranda sunt. Primum quidem, quod homo non est perfecte beatus, quoadiu restat sibi aliquid desiderandum, & querendum. Secundum est, quod uniuscuiusque potentiae perfectio attenditur secundum rationem

naturale a natura, ut subiecto tantum, & sic naturaliter desideramus visionem Dei: & a natura ut subiecto, & modo, & sic procedunt obiectiones. Nec propterea aliquid admittitur efficaciter huius rationis, quoniam perfecta beatitudo neutrum huiusmodi desiderium imperfectum relinquit. Posset quoque dici, quod auctor tractat de homine, ut theologus, cuius (ut in secundo contra Genti, c. 4. dicitur) est considerare creaturas non secundum proprias naturas, sed ut ad Deum sunt relatae. Et sic, licet homini absolute non in se naturale huiusmodi desiderium, est tamen naturale homini ordinato a divina providentia in illam patriam, &c. Et haec duae responsiones sunt generales ad omnem huiusmodi materiam, specialiter tamen ad hanc huius articuli materiam descendendo, dici potest, quod intellectus humanus scies, an est, de Deo, & communiter desiderat naturaliter scire de Deo, quod est, in quantum sub numero causarum comprehenditur, & non absolute nisi per quaedam consequentiam. Et hoc est verum: quia indrum est naturaliter, ut viso effectu, desideremus nosse quid est causa, quicquid sit illa.

nem sui obiecti. Obiectum autem intellectus est quod quid est, id est, essentia rei, ut dicitur in 3. de anima. vnde intantum procedit perfectio intellectus, in quantum cognoscit essentiam alicuius rei. Si ergo intellectus aliquis cognoscat essentiam alicuius effectus, per quam non possit cognosci essentia causa, ut scilicet sciatur de causa, quid est, non dicitur intellectus attingere ad causam simpliciter, quamvis per effectum cognoscere possit de causa, an sit. Et ideo remanet naturaliter homini desiderium, cum cognoscit effectum, & scit cum habere causam, ut etiam sciat de causa, quid est: & illud desiderium est admirationis, & causat inquisitionem, ut dicitur in principio Metaphysicae. puta, si aliquis cognoscens eclipsim solis, considerat, quod ex aliqua causa procedit, de qua, quia nescit quid sit, admiratur, & admirando inquit: nec ista inquisitio quietescit, quousque perveniat ad cognoscendum essentiam causa. Si igitur intellectus humanus cognoscens essentiam alicuius effectus creati, non cognoscat de Deo, nisi, an est, nondum perfectio eius attingit simpliciter ad causam primam, sed remanet ei adhuc naturale desiderium inquirendi causam: vnde nondum est perfecte beatus. Ad perfectam igitur beatitudinem requiritur, quod intellectus pertingat ad ipsam essentiam primae causa: & sic perfectio nem suam habebit per unionem ad Deum sicut ad obiectum, in quo solo beatitudo hominis consistit, ut supra dictum est.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Dio. loquitur de cognitione eorum qui sunt in via, tendentes ad beatitudinem.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut supra dictum est, finis potest accipi dupliciter. Vno modo, quantum ad rem ipsam quae desideratur: & hoc modo idem est finis & superioris & inferioris naturae, immo omnium rerum, ut supra dictum est. Alio modo, quantum ad consecutionem huius rei. & sic diversus est finis superioris & inferioris naturae secundum diversam beatitudinem ad rem talem. Sic igitur altior est beatitudo Dei suam essentiam intellectu comprehendens, quam hominis, vel angeli uidentis, & non comprehendens.

Prima Secundae S. Thomae. B 3 Super

tex. 26. 1. 2.

cap. 2. c. 10. mediū 10. j.

art. 1. huius quæst.

art. 1. huius quæst.

q. 1. art. 2.

p. p. q. 111.

Supra art. 4.

Et 1. q. 12. ar.

2. q. 26. ar. 2.

3. q. 26. ar. 2.

4. q. 26. ar. 2.

5. q. 26. ar. 2.

6. q. 26. ar. 2.

7. q. 26. ar. 2.

8. q. 26. ar. 2.

9. q. 26. ar. 2.

10. q. 26. ar. 2.

11. q. 26. ar. 2.

12. q. 26. ar. 2.

13. q. 26. ar. 2.

14. q. 26. ar. 2.

15. q. 26. ar. 2.

16. q. 26. ar. 2.

17. q. 26. ar. 2.

18. q. 26. ar. 2.

19. q. 26. ar. 2.

20. q. 26. ar. 2.

21. q. 26. ar. 2.

22. q. 26. ar. 2.

23. q. 26. ar. 2.

24. q. 26. ar. 2.

25. q. 26. ar. 2.

26. q. 26. ar. 2.

27. q. 26. ar. 2.

28. q. 26. ar. 2.

29. q. 26. ar. 2.

30. q. 26. ar. 2.

31. q. 26. ar. 2.

32. q. 26. ar. 2.

33. q. 26. ar. 2.

34. q. 26. ar. 2.

35. q. 26. ar. 2.

36. q. 26. ar. 2.

37. q. 26. ar. 2.

38. q. 26. ar. 2.

39. q. 26. ar. 2.

40. q. 26. ar. 2.

41. q. 26. ar. 2.

42. q. 26. ar. 2.

43. q. 26. ar. 2.

44. q. 26. ar. 2.

45. q. 26. ar. 2.

46. q. 26. ar. 2.

47. q. 26. ar. 2.

48. q. 26. ar. 2.

49. q. 26. ar. 2.

50. q. 26. ar. 2.

51. q. 26. ar. 2.

52. q. 26. ar. 2.

53. q. 26. ar. 2.

54. q. 26. ar. 2.

55. q. 26. ar. 2.

56. q. 26. ar. 2.

57. q. 26. ar. 2.

58. q. 26. ar. 2.

59. q. 26. ar. 2.

60. q. 26. ar. 2.

61. q. 26. ar. 2.

62. q. 26. ar. 2.

63. q. 26. ar. 2.

64. q. 26. ar. 2.

65. q. 26. ar. 2.